

**Nemzetközi
Kapcsolatok
Multidiszciplináris
Doktori Iskola**

TÉZISGYŰJTEMÉNY

dr. Magasházi Anikó Terézia

Transznacionális vállalatok és hálózataik

Szingapúri tanulságok úton az innováció-vezérelt gazdaság felé
című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Dr. Magas István DSc.

egyetemi tanár

Budapest, 2017

Világgazdasági Intézet

TÉZISGYŰJTEMÉNY

dr. Magasházi Anikó Terézia

Transznacionális vállalatok és hálózataik

Szingapúri tanulságok úton az innováció-vezérelt gazdaság felé

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezető:

Dr. Magas István DSc.

egyetemi tanár

Budapest, 2017

© dr. Magasházi Anikó Terézia

Tartalomjegyzék

I. Kutatási előzmények és a téma aktualitása.....	3
II. A kutatás módszere.....	6
III. Az értekezés eredményei.....	8
III.1. A TNC-k kutatása elméleti kereteinek összehasonlító elemzése, kutatási modell felállítása az empirikus vizsgálatokhoz	8
III. 2. Szingapúr innováció-vezérelt gazdaság felé történő irányváltása..	11
III.3. A transznacionális vállalati hálózatok sokszínűségének összefoglalása, a GVC, GPN és GIN elemzési keret elhelyezése az empirikus kutatás alapján.....	20
III.4. Gazdaságpolitikai ajánlások a szingapúri tanulságok alapján.....	22
IV. Főbb hivatkozások.....	24
V. A témakörrel kapcsolatos publikációk jegyzéke	27

I. Kutatási előzmények és a téma aktualitása

A transznacionális vállalatok (TNC) fejlődésében a kilencvenes évektől felgyorsuló globalizáció egy fontos szervezeti innovációt eredményezett, a globális termelési hálózataik kialakulását. Baldwin (2006) szerint a globalizáció két hullámáról beszélhetünk. Míg az első hullámban a termelés helyszíne vált el a fogyasztás helyszínétől, az 1980-as évek végétől kezdődő ún. „második szétválás” bebizonyította, hogy a termelés egyes szakaszainak sem kell már egymáshoz közel letelepedni.

A délkelet-ázsiai országok találkoztak elsőként a nyolcvanas évek végén az új nemzetközi termelési móddal, a japán vállalatok terjeszkedése nyomán a régióban. A nemzetközi erőforrás-optimalizálás új módja a globális verseny hatására hamarosan világszerte elterjedt. A TNC-k napjainkban korábban nem látott pontossággal képesek tevékenységüket a termékek előállításának értéklánca mentén egymástól szétválasztani, s egyenként a kompetitív előnyök szerint optimális helyszínre telepíteni. (Buckley 2009). A nemzetek között bonyolódó nemzetközi kereskedelem a vállalati egységek közötti kapcsolatokká alakult át úgy, hogy közben az államhatárok mentén az elkülönültség megmaradt, de a TNC-k hálózata „határok nélkülivé” vált (Magas, 2010).

Magyarországon kevésbé ismert az a tény, hogy a TNC-k napjainkban a közép-kelet-európai régiót is olyan intenzíven kapcsolják globális hálózataikba, mint Délkelet-Ázsiát. Magyarország ebben vetekszik Szingapúrral, vertikális specializációs rátája,¹ mely némileg egyszerűsítve az export importarányát tükrözi, 2005-ben megközelítette a 60 %-os értéket. Ázsiai kutatók ugyanakkor jogosan állapítják meg, hogy bár „a termelés hasonló határon átnyúló szakaszokra bomlása figyelhető meg az USA-Mexikó

¹ A vertikális specializációs ráta számításánál Hummels 2001-es tanulmányában publikált egyenletet használják a szakirodalomban az export előállításához szükséges inputok importtartalmának meghatározásához. (Milbert, Jiang, Gereff, 2012).

vagy Nyugat-Európa és Közép/Kelet-Európa vonatkozásában is, ezek a térségek nem érték el a globális termelési hálózatok olyan kiterjedését és komplexitását, mint Kelet-Ázsiában” (Kimura, 2006:326).

A délkelet-ázsiai tapasztalatok tanulmányozása a nemzetgazdaságok és transznacionális vállalatok hálózatai közötti kölcsönhatásról a kelet-közép-európai régió számára is fontos tanulságokkal szolgál a felzárkózási törekvésekben. A kétezres évek közepétől a nemzetközi szervezetek figyelme is a határon átnyúló hálózatok felé fordult, s finanszírozásukkal az utóbbi években nemzetközi input-output adatbázisok készültek, (WIOD – Timmer et al, 2012, TiVA, Eora) az egyes országokban előállított hozzáadott érték útját követve. Az adatok elemzésével kimutatták, hogy a legsikeresebb felzárkózó országok növelték félkésztermék specializációjukat, mint például Kína, Szingapúr és Malajzia (de Backer, Yamano. OECD. 2012: 16)

A világgazdasági folyamatokba intenzíven beágyazott kis szigetország, Szingapúr, az országban működő transznacionális vállalatok tevékenységével szoros kölcsönhatásban haladt az ún. ”harmadik gazdaságból” az „első” felé és vált önálló államisága mindössze négy évtizede alatt fejlődőből fejlett országgá. *A Világgazdasági Fórum Globális Versenyképességi Jelentései évek óta az innováció-vezérelt fejlett országok között tartják számon.* Magyarország kisméretű, nyitott gazdasága a rendszerváltás óta szintén nagymértékben támaszkodik külföldi közvetlen tőkebefektetésekre (FDI), a fejlett országokhoz való felzárkózásban ugyanakkor lemaradásban van, ami a szingapúri fejlődés mélyebb tanulmányozására ösztönöz.

A dolgozat az alábbi fő kérdéskörökkel foglalkozik:

- Milyen szervezeti, irányítási keretek között működnek a transznacionális vállalatok hálózatai a 21. században és hogyan hatnak a világgazdasági munkamegosztás átalakulására?

- Milyen gazdaságpolitikai- intézményrendszeri eszközök segíthetik az irányváltást és annak megvalósítását a bérelőnyre épülő külföldi beruházások vonzásától az innováció-vezérelt fejlett gazdaság felé vezető úton az új körülmények között?
- Kimutatható-e a helyi szintű hálózati kapcsolódások ösztönzésének, infrastrukturális előnyök létrehozásának szerepe a TNC-k telephelyválasztásában, majd beágyazódásukban az adott helyszínen?

Fenti kutatási kérdésekből kiindulva azokra a tényezőkre állítottuk fel a disszertáció hipotéziseit, melyek feltételezésünk szerint döntő szerepet játszhattak Szingapúr sikeres áttérésében az innováció-vezérelt gazdaságra.

H1 hipotézis: *A külföldi tőkét fogadó országban az oktatást, kutatás-fejlesztést, innovációt intenzíven támogató nemzeti gazdaságpolitika és intézményrendszer közvetlen és közvetett mechanizmusok által – jól kimutatható pozitív hatással van arra, hogy a TNC leányvállalatok és beszállítóik, magasabb hozzáadott értékű tevékenységekkel kapcsolódhatnak a globális értékláncokhoz.*

H2 hipotézis: *A tudományos, technológiai és ipari parkok, klaszterek létrejötte ösztönzi a TNC-k betelepődését, és hálózati szinergiák serkentésével beágyazódásukat az adott lokációban.*

Az elmúlt évtizedek *transznacionális vállalati kutatásának releváns elméletei*, az internalizációs elmélet (Buckley, Casson 1976), a tranzakciós költségek elméletének (Williamson 1975, 2009), és Dunning (1977) eklektikus elméletének dinamizálását jelentő legújabb kiegészítések a fogadó országok intézményei minőségét és a rendelkezésre álló társadalmi tőke szerepét azonosították, mely megkülönbözteti a gyorsan növekvő nemzeteket a lassabban fejlődőktől (Dunning, 2010, Buckley, 2012). A 21. századi világgazdaságban felértékelődtek a dinamikus, nem anyagi jellegű, eszmei

képességek (Szalavetz 2011, Teece, 2014) valamint a földrajzi tényezők, mint például a klaszterek (Cantwell, 2014). A lokációs előnyök fontos szerepet játszanak a kompetencia-teremtésben (Cantwell, Mudambi 2005).

Az üzleti tudományok oldaláról Porter (1985) a nyolcvanas években az *iparági szempontokat* vonta be a vállalatok versenyképességi elemzésébe a kutatáshoz fontos kiinduló pontot jelentő *versenyképességi (kompetitív) előnyök* leírásával. (Porter 1990, 1998). Nemzetgazdasági szempontból a gazdasági modernizáció („upgrading”) Porter felfogásában elmozdulást jelent a kompetitív előnyök komplexebb forrásai felé és új pozíciók megszerzéséhez vezet a magasabb termelékenységű szegmensekben és iparágakban. A nemzeteket versenyképességük alapján a kompetitív fejlődés egymástól elkülönülő evolúciós szakaszaiba rendezi. Az országok gazdasági fejlődése az erőforrások, *majd beruházások által ösztönzött kompetitív előnyön át jut el az innováció-vezérelt gazdaság szakaszába*. Fontos hozzátenni, hogy nem határozható meg egy küszöbérték arra, hogy egy adott ország mikor lép át az egyik szakaszból a másikba. Innováció-vezéreltként utólag minősítenek egy országot. Ebben a szakaszban a növekedés és a termelékenység függ a technológiai fejlődésétől, terjedésétől és a kapcsolódó immateriális javakban megtestesülő tényezőktől, mint a képzésbe, a szoftverekbe irányuló pótlólagos beruházások, vállalatszerkezeti és munkaszervezési átalakítások (Szalavetz, 2011). A porteri-i „gyémánt modell” mind a négy tényezője mozgásban van: *a vállalatok fejlett és specializált versenyképességi tényezőket hoznak létre, globális stratégiát alakítva globális piacra termelnek és jól fejlett, kapcsolódó és támogató iparágak alakulnak ki*. (Porter, 1990, 1998).

II. A kutatás módszere

A disszertáció fő szereplője fogalmának meghatározásakor leszögeztük, hogy a transznacionális vállalat (TNC) kifejezést a nemzetközi vállalatok más elnevezéseivel szemben (multinacionális, globális vállalat stb.)

gyűjtőfogalomként használjuk. Kutatásaink szerint a nemzetközi vállalatok túlnyomó részénél ma is azonosítható az ún. anyaország, ahonnan a vállalkozás globális stratégiáját is koordinálja.

A longitudinális kutatás időbeli lehatárolását az 1990-2015 közötti időszakra indokolja, hogy az időszak eleje egybeesik a TNC-hálózatok megjelenésével, a globalizáció gyorsulásával, Kína bekapcsolódásával a világgazdasági folyamatokba, és - az összehasonlítás szempontjából fontos - Magyarország kapitalista piacgazdasági keretek közötti működésének kezdetével.

A hipotéziseket részben elsődleges forrásokból, számszerűsíthető adatok, kormányzati dokumentum elemzés és félig strukturált interjúk segítségével, részben másodlagos forrásokból, könyvek, tanulmányok, esettanulmányok elemzése alapján igazoltuk.

Kvantitatív elemzés

A feltáró/összehasonlító statisztikai elemzéshez a nemzetközi szervezetek: ENSZ, UNCTAD, UNIDO, Világbank, ASEAN, EU és az Ázsiai Fejlesztési Bank (ADB), valamint a Szingapúri Statisztikai Hivatal, nemzeti minisztériumok, a szingapúri Gazdaságfejlesztési Igazgatóság (EDB) adatbázisaira támaszkodtunk.

Kvalitatív elemzés

A szakirodalomkutatás megerősítette, hogy a TNC-k hálózatainak olykor ágazatonként is eltérő szervezeti rendszerét, az anyavállalat lokációs stratégiáját, a hálózat irányításának módját, az értékláncon való feljebbjutás esélyeit kvalitatív módszerrel, személyes interjúkkal támogatott esettanulmányokkal lehetséges vizsgálni (Parilli et. al 2014, Yeung 2016).

A kvalitatív módszerek közül a „félig strukturált” interjút választottuk. Ebben az interjú formában az interjú alapszerkezete adott, ami egyrészt az

alapinformációk meglétét biztosítja, s megakadályozza az elkalandozást, „másképp az interjú szerkezete rugalmas marad, hogy azok a tartalmak is szóba kerülhessenek, amelyek a „vezérfonalban” nincsenek előre megtervezve, de az interjú kerettémájához tartoznak” (Lehota, 2001:23). Öt félig strukturált interjút készítettünk 2016-ban (Magyarországról) az elsődleges és másodlagos forrásokon alapuló szingapúri kutatás eredményeinek verifikálására. Az interjúkat a Szingapúrban dolgozó magyar külgazdasági tanácsossal, három magyar Szingapúrban dolgozó/dolgozott kutatóval és egy európai TNC több mint tíz éve Szingapúrba kiküldött értékesítési vezetőjével folytattuk.

A Szingapúrra vonatkozóan feltárt tényezők segítségével kvalitatív kutatást terveztünk meg és 28 félig strukturált interjút folytattunk 2015-17-ben Magyarországon székelő TNC leányvállalatok vezetőivel, beszállítóival, szolgáltatóival, gazdaságfejlesztési és oktatási intézményekben dolgozó szakértőkkel. Az egyéni interjúk időtartama személyenként 1-2 órát vett igénybe. A kérdésekre megfogalmazott válaszokat lejegyezteltük és 18 esetben az interjúalany hozzájárulásával magnóra is rögzítettük.

III. Az értekezés eredményei

III.1. A TNC-k kutatása elméleti kereteinek összehasonlító elemzése, kutatási modell felállítása az empirikus vizsgálatokhoz

A disszertációban elsőként a *TNC-k hálózataival foglalkozó* szakirodalom fejlődését vizsgáltuk. A létrejövő *elemzési keretek* különbségeire mutattunk rá, mellyel egy napjainkban *kiemelten aktuális, új területen járulunk hozzá a magyar szakirodalomhoz.*

A magyar szakirodalomban eddig szinte kizárólagosan használt globális értéklánc elemzési keret az értéklánc modell (Porter, 1985) és a globális terméklánc elméletből fejlődött ki. (Gereffyy-Korzeniewiecz 1994, idézi

Gereffi, Fernandez-Stark 2011). Gary Gereffi és társai azt vizsgálták, mi áll a feltörekvő térségek sikeres iparosítása háttérében Délkelet-Ázsiában és Latin-Amerikában, milyen típusú kapcsolódások kötik a gazdasági egységeket (cégeket és agglomerációkat) a globális piacokhoz.

A kétezres évek elején fejlesztették tovább globális értékláncok (Global Value Chains-GVC) elméletét, nemzetközi politikai gazdaságtani, nemzetközi üzleti gazdaságtani és szociológiai alapokra támaszkodva. (Gereffi, Humphrey, Sturgeon 2005, Sturgeon, Gereffi 2009, Pietrobelli, Rabellotti, 2011, Gereffi, Lee 2016). „Felülnézetből” azt tanulmányozzák, miként irányítják és koordinálják a TNC-k leányvállalataikat és beszállítóikat, „alulnézetből” pedig a hozzáadott értékteremtés állomásait követve azt vizsgálják, milyen hatással vannak egy adott nemzetgazdaság, vagy régió gazdasági fejlődésére, társadalmi felemelkedésére. A szervezeti irányítás kérdéséből továbblépve bevezetik az értékláncon belüli feljebb lépés „upgrading” fogalmát, mellyel leírják, milyen mozgások történnek az értékláncok különböző szintjei között (Humphrey, Schmidt, 2002). Az új elemzési vonatkozás kulcsfontosságú, hiszen az értéklánc országok közötti megoszlása eredményezheti az alacsonyabb szinten álló országok technológiai és szellemi tudáshoz való hozzáférését. A kutatók széles köre támaszkodik a létrehozott tipológiára, s az elmúlt években Magyarországon is kutatások zajlanak TNC leányvállalatainak „feljebb lépéséről” a globális értékláncokban az elmélet finomítása érdekében empirikus példákkal. (Sass-Szalavetz, 2014). A GVC-k kereskedelemre gyakorolt hatását is elemezték a kutatók. (Antalóczy, 2012, Éltető-Völgyi, 2013, Magasházi, 2015a)

A sok tekintetben hasonló, de külön irányt képviselő másik elemzési keret, a Globális Termelési Hálózatok (Global Production Network – GPN) szintén az évezred elején jelent meg a szakirodalomban. Az elmélet gyökerét képviselői a Szereplő-Hálózat Elméletből (Actor-Network Theory – ANT) eredeztetik. A

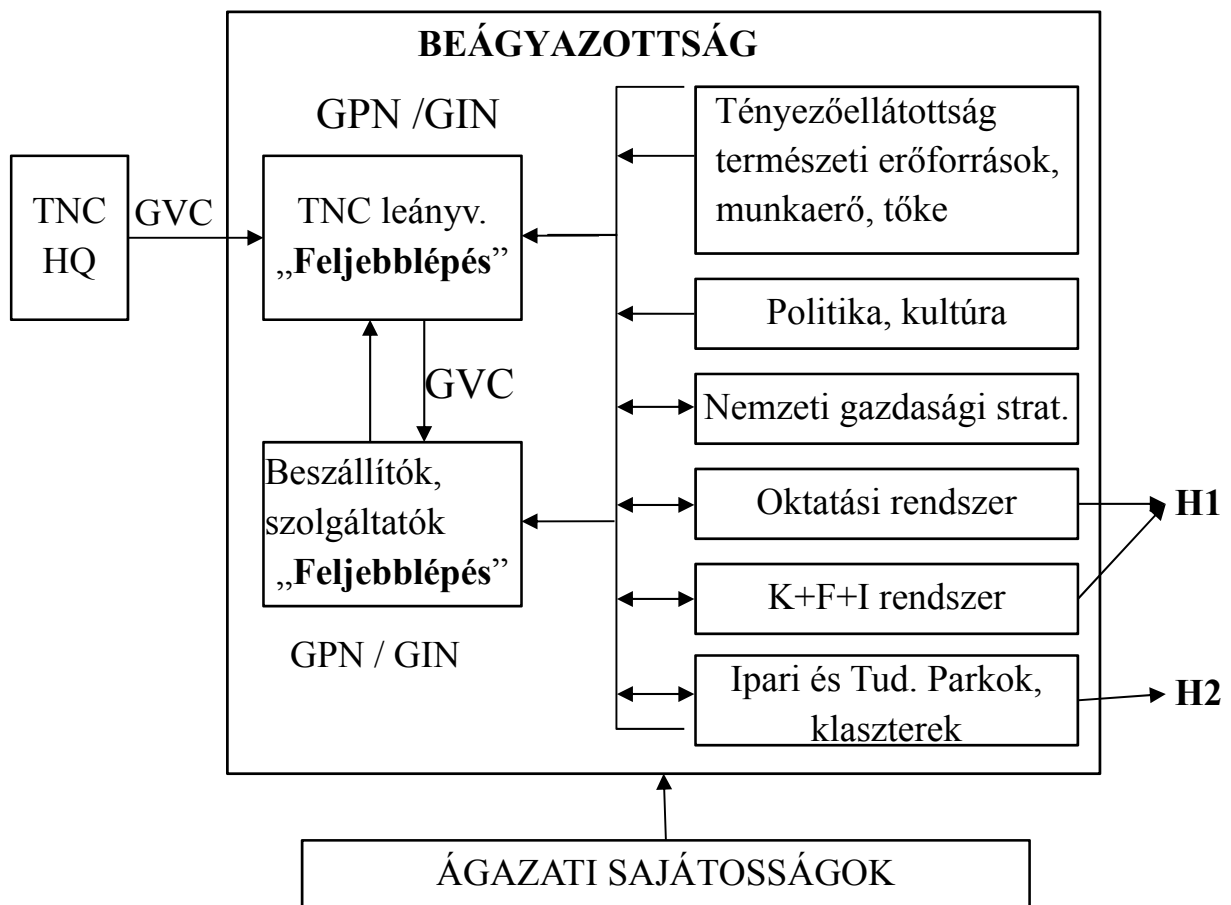
szociológiai-kulturális szempontok mellett földrajzi-területi gondolkodásmódot, a gazdaságföldrajz nézőpontját is bevonják az elemzésbe (Henderson et. al 2002, Ernst, Kim, 2002, Coe, Dicken, Hess, 2008, Parilli, Nadvi, Yeung, 2013, Coe, Yeung, 2015). Elsősorban arra helyezik a hangsúlyt, milyen hatással vannak a határon átnyúló termelési hálózatok a lokáció fejlődésére, melyet magukba foglalnak, a hálózatból, és nem a termékláncból kiindulva. Megkérdőjelezzik a „fejlesztő állam” elméletének érvényesülését a mai globális gazdaságban (Yeung, 2016.) Az elmélet elsősorban nemzeti szinten tud megállapításokat tenni és kvalitatív módszerekkel, esettanulmányokkal kísérel meg átfogó képet adni.

A globális termelési hálózatok (GPN) és innovációs rendszerek kapcsolatának továbbfejlesztéséből a közelmúltban alakult ki a globális innovációs hálózatok (GIN) elemzési kerete. (Ernst, 2009, Cook, 2012). A GIN elemzés „a magasabb hozzáadott értékű tevékenységek, mérnöki szolgáltatások, termékfejlesztés K+F határon átnyúló áramlására összpontosítja a figyelmet, melyek elhelyezkedése, dinamikája, a hálózat résztvevői közötti hatalmi egyensúlyi viszonyok alapja” (Parilli-Nadvi-Yeung, 2013:981). A kutatás nagy konglomerátumok (homogén, vagy integrált csoportok) innovációs és K+F folyamataira koncentrál, mellyel kapcsolódik a GVC kerethez is.

A szakirodalomban kétkedő vélemények is találhatók, hogy van-e valós különbség a két először létrejött elemzési keret: a GVC és a GPN között, vagy csak eltérő szóhasználatról beszélhetünk. (de Backer, Yamano. OECD 2012:8) Az elméletek/elemzési keretek alapján készült esettanulmányok áttanulmányozása alapján azt az álláspontot képviseljük, hogy fontos különbség van az elemzési keretek között. A közös nézőpont, a regionális fejlődésre gyakorolt hatás szempontjából mindhárom más megvilágítást adja a globális, regionális, lokális térben egyszerre zajló folyamatoknak.

Az elemzési keretek szintézisével olyan modell megalkotására törekedtünk, mely egy összetett kép kialakításához segítségünkre lehet a szingapúri nemzetgazdasági tényezők és a TNC hálózatok közötti kölcsönhatások vizsgálatához. A magyarországi kvalitatív vállalati kutatás megtervezésekor is célul tűztük ki, hogy az elemzési módok szinergiáját hozzuk létre. Míg a GVC elemzési keretből az értéklánc mentén „feljebb lépés” véleményünk szerint a legfontosabb figyelembe veendő vonatkozás, a GPN keret esetében a szélesebb körű, sokszereplős hálózati kapcsolódásokon keresztül létrejövő beágyazódás, beágyazottság a kiemelendő tényező. Ezt illusztrálja a szerző által felállított kutatási modell (1. ábra).

1. ábra Kutatási modell

Forrás: Szerző szerkesztése

III. 2. Szingapúr innováció-vezérelt gazdaság felé történő irányváltása

A disszertáció központi fő részében *új szemléletben tekintjük át a nemzetgazdasági fejlesztési szempontok, úgy, mint oktatás és K+F politika, valamint a vállalati magatartás és iparági építkezés kapcsolatait.* Nemcsak az elemzés aktualitásával, az előfeltételek bemutatása után (Magasházi, 2014) az elmúlt 25 év áttekintésével járulunk hozzá a délkelet-ázsiai országok kutatásához a gyorsan változó világgazdasági munkamegosztásban, hanem e kettős megközelítési móddal is.

Tudatosan választottuk a feldolgozóipari ágazatokban működő TNC hálózatok elemzését. Szingapúr - fontos közvetítő kereskedői és pénzügyi központ szerepe mellett - hosszú távra átgondolt stratégiai tervezéssel korszerűsíti feldolgozóiparát, mely a gazdaságirányítás fő cselekvési irányát képezi ma is. A feldolgozóipar az elmúlt 25 évben 20-30 százalékkal járult hozzá a szingapúri GDP-hez, ami hasonló a kisméretű V4 országok arányához. A feldolgozóipar fejlődésével összhangban, a magasabb hozzáadott értékű szolgáltatások ágazata is korszerűsödik és bővül, hozzájárul a globális értékláncok egyes termelési szakaszainak tovább településével szabaddá váló munkaerő felszívásához.

A korábban megfogalmazott két átfogó hipotézist a következő néhány bekezdésben vizsgáljuk és összegezzük az eredményeket.

A H1. Hipotézis teljesülését két – az innováció-vezérelt gazdaság létrejöttéhez alapvető, egymással szorosan összefüggő funkcionális terület – az oktatás és a K+F+I fejlődésének és intézményrendszerének, valamint a TNC vállalati stratégiák vizsgálatával ellenőriztük.

Szingapúr élre kerülése a nemzetközi oktatási rangsorokban az elmúlt 25 év eredménye. 1991-ben az új kormányfő által meghirdetett „következő kör” – (Next lap) 30 éves gazdaságfejlesztési stratégia mondta ki először, hogy az

oktatás fejlesztése, s azon belül *a felsőoktatás megerősítése a gazdaságpolitika elsődleges célja.*

A felsőoktatás képe alapvetően változott 1990-2015 között. *Az 1996-os oktatási reform alapvető változást hozott az innováció-vezérelt gazdaság felé vezető úton.* Külföldi egyetemekkel közös új állami egyetemek jöttek létre. 2000-től a Singapore Management University a Wharton egyetemmel együttműködésben, magánegyetemként az INSEAD, a menedzsment képzést erősíti. 2012-ben az MIT-val együttműködésben alakult a Singapore University of Technology and Design), 2015-ben kampuszt nyitott Szingapúr fő állami egyetemével, az NUS-el együtt a Yale egyetem.

A tudatos iparfejlesztéssel megcélzott, jövőorientált feldolgozóipari területeken a felsőoktatás kapcsolódó szakirányainak megerősítése vagy létrehozása – azaz a hazai képességek növelését célzó oktatáspolitika - nagyon rövid ciklus alatt, már 6-7 év alatt átütő eredményeket hozott. Különösen igaz ez a kilencvenes évektől a felsőoktatásban kiemelten fejlesztett műszaki oktatásra (elektronikai ipari, IT mérnöki szolgáltatások).

A magasabb hozzáadott értékű tevékenységre áttérés eredményeit a feldolgozóipari termelékenységi adatokkal és a TNC-k Szingapúrból eredő szabadalmi benyújtásaival igazoltuk. A számítástechnikai, elektronikai és optikai területen 1990-95 között 209 %-al, 1995-2000 között további 198%-al. Balderbos (2006) tanulmánya egyedülálló adatbázist hozott létre *186 transznacionális vállalat szabadalmi bejegyzéseiről* Európában, az USA-ban és Ázsiában. 29 olyan TNC-t azonosítottak, amelyek 10 ázsiai országban székelő leányvállalataiktól eredő szabadalmat nyújtottak be. Az országok között Kína, India mellett mind a négy újonnan iparosodott ország, Szingapúr, Tajvan, Hongkong és Dél-Korea adatait is feltüntették. A tanulmány háttértáblázatait tovább elemezve, kimutattuk, hogy az 5 legaktívabb szabadalmi tevékenységet folytató, együttesen 423 szabadalmat benyújtó

TNC, szabadalmi 64 %-a Szingapúrból eredt. (Hewlett Packard, Siemens, Thomson, Matsushita, ST Microelectronics). Valamennyi TNC másfél-két évtizeddel korábban kezdte összeszerelő tevékenységét a szigetországban. Az adatok alátámasztják, hogy a K+F tevékenységre váltás a szingapúri gazdaságban a TNC-k vezetésével zajlott, az állam oktatást és K+F+I-t támogató szerepével együtt. (Magasházi, 2015b)

A felsőfokú oktatás fejlesztése együtt haladt a jövő-orientált gazdasági stratégiai célokkal. Az érettségi utáni felsőfokú szakirányú képzésben, főiskolákon és egyetemeken a hallgatók 28 %-a műszaki területen tanul, mely csaknem kétszerese a magyarországi aránynak. A képzés minőségének fejlődését mutatja, hogy a két fő egyetem mérnöktudományi területei az előkelő általános helyezésükhöz képest is jobban állnak. Az NUS a hetedik a világon a mérnöki tudományokban, tizedik az információs technológia terén a The Times Higher Education 2016 évi rangsora alapján, míg általános helyezése a 24. Az 1991-ben önálló egyetemenként alapított Nanyang Műszaki Egyetem (NTU), amely ma már általános egyetem, 2011 és 2016 között 119 helyet lépett előre ugyanabban a nemzetközi felsőoktatási rangsorban, a 174 helyről az 55. helyre. A világ leggyorsabban fejlődő fiatal egyetemei listáját évről évre vezeti. Hihetetlennek tűnő, de valós statisztikai adat, hogy 1990-ben a 25 év feletti lakosság mindössze 4,7 %-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel, 2015-ben ez arány már 28,2 %-ot tett ki.

Az felsőoktatás fejlesztéséhez szervesen kapcsolódott a kutatás-fejlesztés. A hetvenes évek végén mindössze 0,2-0,25 %-ot tett ki *Szingapúrban a GDP arányos K+F ráfordítás, mely 1990-re 0,9 %-ra nőtt (Ho, Wong, 2009), arányát tekintve a felét tette ki az akkori magyarországi K+F/GDP értéknek.* Az 1991-től bevezetett középtávú stratégiai tervezés és létrehozott önálló intézményrendszer, növekvő K+F ráfordítások, új kereteket biztosítottak a szingapúri K+F+I terület fejlesztéséhez. A 2017-ben működő 22 állami

kutatóintézet közül az első kettő a mérnöki szolgáltatások terén jött létre a szingapúri NUS egyetemmel kooperációban, egyetemi laborok „kiválása” útján, kapcsolódva az feldolgozóipar igényeihez. Az 1992-ben alapított Adattárolási Kutatóintézet a számítástechnikai ipar speciális területén kialakult ipari és exportpotenciál további növekedését célozta meg. Megjegyezzük, hogy a gyorsan változó elektronikai iparban Szingapúr a TNC-khez (Maxtor, Seagate) kapcsolódóan egyes szűk területeken *résziaci kiválóságot épített ki. A merevlemezek (HDD) exportjában 1996-ban 42 %-os világsziaci részesedést ért el (Brown, 1998), részesedése 2000-ben még mindig 35 %-ot tett ki. (Yeung 2007).* A második kutatóintézet, az 1993-ben létrehozott SimTech kutatásai a feldolgozóipari termelékenység növelését, magas hozzáadott értékű termékek fejlesztését szolgálják.

A K+F intézményrendszert 2000-től tovább erősítették, valóságos K+F offenzívát valósítottak meg. A professzionális új vezetéssel, nagy cselekvési szabadsággal és jelentős 5 éves költségvetéssel rendelkező központi koordinációs intézmény, az A*STAR biztosította a megnövelt ráfordítások hatékony felhasználását, a külföldi és belföldi kutatói személyi állományt a K+F tevékenységhez. A hazai beszállítói kör „feljebb lépését” szolgáló „Technology Upgrade (GET-Up)” programja keretében a SimTech kutatóintézet kutató és kutatómérnököket helyez ki 1-2 évre olyan helyi vállalkozásokhoz, melyek legalább 30 %-os szingapúri tőkerészesedéssel rendelkeznek és K+F programokat vagy innovatív projekt források növekedését vállalják K+F+I területen.

A folyamat eredményeit elsődleges vállalati esettanulmánnyal is alátámasztottuk. A kétezres évek elején a Philips hollandiai audiovizuális világközpontját helyezte át Szingapúrba, onnan irányították a győri Philips gyár új termékbevezetéseit is. Szingapúr, Kínával, Izraellel és Írországgal

együtt a kétezres évekre a K+F tevékenység nemzetközi terjeszkedésének négy új földrajzi helyszíne közé került (Dunning, Lundan 2008).

Regressziós számításokkal igazoltuk az öt éves tervezési időszakokban a növekvő K+F ráfordítások (t-5 év értékkel) szoros kapcsolatát a hozzáadott érték, termelékenység, és az átlagbér növekedési adatokkal az 1990-2015-közötti időszakban. Az állami kezdeményezések hatására a magán K+F beruházások is növekedtek. 1995 előtt 53-55 %-ot tett ki magánszektor részesedése, mely 1995 után 62-64 %-ra nőtt.

Míg az elektronikai, mérnöki tudományok terén végrehajtott cégszintű, és nemzetgazdasági szintű modernizációnak évtizedekre visszanyúló termelési hagyományai volt, a 2000-től a nemzetgazdasági stratégiai fókuszba helyezett jövőorientált új ágazatot, a biomedikai, biotechnológiai ágazatot, annak oktatási és K+F rendszerét „nulláról” kellett létrehozni. Nagy K+F erőforrás koncentrációval az „állam kockázati tőkés” szerepet vállalt a beindításában. *Célul tűzték ki az egészség tudományok kutatása terén a „résziaci kiválóságot”,* szűk, speciális területek azonosítását, amelyekben globálisan is kiváló képességet érhetnek el, elsősorban külföldi vállalatokra támaszkodva. Más ágazatokban erre már voltak jó példák, a már említett merevlemezgyártás (HDD) mellett az olajfúró platformok gyártásában is, amelyben két, ezúttal részben állami tulajdonú egykori hajógyár 2005-ben a világpiac megrendelések kétharmadával rendelkezett, (Yeung, 2007) s részesedésük a vállalatok nemzetközi terjeszkedésével 2006-2015 között 70-80 %-os világpiaci részesedésre nőtt (Yeung, 2016).

Ezúttal a szigetországban jelentős petrokémia és vegyiparra alapoztak, melyre épülve a gyógyszeripar egyes termelő tevékenységeit a kilencvenes évekre sikerült elsősorban külföldi vállalatok által letelepíteni. Egyetemi kutatócsoportok kiválásával jöttek létre az első állami kutatóhelyek.

Az új, biomedikai ágazat fejlődéséhez mintegy 6-7 év elteltével kezdtek csatlakozni a külföldi TNC-k termelés áthelyezés, és mintegy 10-12 év elteltével K+F tevékenység áthelyezés formájában, melyet a felsőoktatás további fejlesztése előzött meg. A Duke egyetem és az NUS közötti kooperációban hoztak létre 2009-től magas színvonalú a mester és doktori képzést. 2013-ban az Imperial College of London egyetemmel kooperációban, kifejezetten az egészségtudományok és a biomedikai kutató ágazatok erősítésére alakult az NTU egyetemhez tartozó új orvosi egyetem, mely alapképzést biztosít. Szingapúrban a hallgatók több, mint 8%-a tanult egészségtudományi szakon 2015-ben, amely magasabb, mint a jelenlegi magyarországi arány.

A biomedikai ágazat létrehozásának eredményeit a magas hozzáadott értékű tevékenységek felé továbblépésre számszerű példákkal és elsődleges interjúkkal támasztottuk alá. 1990-2015 között 5 %-ról 15 %-ra növekedett a feldolgozóipari érték a gyógyszeripari, biomedikai, biotechnológiai ágazatban, mely az 1990-ben megtermelt hozzáadott érték 14 szeresére növekedését jelentette. Az ágazat egy foglalkoztatottra eső hozzáadott érték adata 2015-ben háromszorosa volt az utána következő vegyipar és petrokémia termelékenységének, 6,5 szerese az elektronikai iparéénak. Mindez jelzi az ágazat jelentőségét az innováció-vezérelt gazdaságra váltásban. A TNC-k kapcsolódásának kiemelkedő példája a Procter & Gamble 2014-ben aláírt, öt éves együttműködési megállapodása a Gazdaságfejlesztési Igazgatósággal (EDB). Hatvan millió USD keretösszegben kutatási projekteket valósítanak meg orvostudományi kutató- és felsőoktatási intézményekkel.

A világgazdasági munkamegosztás átrendeződéseit mutattuk be az amerikai AMRI „felfedező kutatási” szolgáltatásokat végző cég példáján. Az AMRI a gyógyszergyártó cégek szerződéses partnere a kezdeti alapkutatásokban. A

globális kereslet változásait követve az AMRI 2006-ban Magyarországon ruházott be és 2009-ben új, modern kutatóintézetbe költözött Budapesten. 2010-ben az USA kereslet csökkenése arra készítette a céget, hogy fókuszát Indiába és Szingapúrba telepítse, new york-i laboratóriuma áthelyezésével. 2012-ben bezárta a magyar leányvállalatot is,² és a tevékenységet Szingapúrba telepítette. Szingapúrban dolgozó magyar kutatókkal készített interjúk egyöntetű eredménye, hogy *Szingapúr, mint K+F+I lokáció előnye - Magyarországgal szemben is - a HR tényezőben rejlik.* Kutatói képzettségben, tudásban, hozzáállásban nagyon jelentős ez az előny, melyet rendkívül magas színvonalú oktatási háttér támogat.

A fentiek alapján az első hipotézis teljesült.

A disszertáció második hipotézise, a megfogalmazott módon, csak részlegesen teljesült, amint azt két szingapúri tudományos park összehasonlítása alapján megállapíthatjuk.

Az elmúlt 25 évben az vált központi kérdéssé, hogy mennyiben segítheti a korszerű tudományos és technológiai parki infrastruktúra a tudomány-intenzív tevékenységek megtelepedését, egyes ágazatok hálózatosodását, klasztereinek kialakulását, és beágyazódásukat az adott helyszínen.

Az 1981-ben alakult Szingapúri Tudományos Park példája bizonyította, hogy egy alacsony K+F intenzitású gazdaságban, a K+F fejlesztési politikai stratégia, és megvalósítását célzó hatékony intézményrendszer nélkül az esztétikus környezet, a nagyvonalú letelepedési adókedvezmények 20 év alatt sem hoztak létre a kutatási – innovációs ökoszisztémát. A Park megelőzte korát, s a tág fókusz - bármely üzleti területről jöhettek letelepedők - sem segítette a kutatási együttműködési kapcsolatokat, hálózati szinergiák

² A magyar bezárás mögött is piaci átrendeződés állt, mely nem megfelelő pénzügyi teljesítményhez vezetett több éven keresztül. Forrás: OutsourcingPharma.com 2010.03.22. letöltve 2017. 01.15.

létrejöttét 2002-ig, ameddig a másodlagos forrásként szolgáló tanulmány vizsgálta. (Phillips, Yeung 2003), s úgy tűnik, azóta sem.³

A kétezres évektől az A*STAR-ral “gazdája lett a K+F stratégia megvalósításának – s a 2003-ban, kifejezetten az újonnan létrehozott biomedikai tudományok kutatási ágazatára szakosodva nyitotta meg kapuit az új Biopolis Tudományos Park. A Biopolis tíz évvel később már élénk kutató-innovációs környezetet biztosított mintegy 4500 kutatónak. Az A*STAR alatt létrejött 5 állami biomedikai (biogyógyszeripari) kutatóintézet mellé egyetemi laborok, valamint világhírű gyógyszergyárak kutatóhelyei telepedtek, amelyekben biomedikai kutatások zajlanak. Az A*STAR 2013-ban meghirdetett innovációs klaszter programja a további fókuszált fejlesztést segíti. A kutatóintézeteket felügyelő A*STAR leányvállalata (EPTL) részvételével Digitális Fejlesztési Központ jött létre, mely állami és magán együttműködéssel kívánja meggyorsítani a kifejlesztett diagnosztikai eszközös és megoldások piacra vitelét. A Procter&Gamble 2014-ben saját beruházásban hozta létre a Biopolisban 46000 m²-s épületterülettel, 250 kutató laboratóriummal a Szingapúri Innovációs Központot, mely kkv-knek és startupoknak nyújt laboratórium bérleti lehetőséget az ágazat vállalatainak klaszteresedéséhez és beágyazódásukhoz

Az állami ipari park-fejlesztő és kezelő JTC által szakosodott ágazatokra létrehozott új parkok (egyebek között a SAP repülőgéppark, Tuas Biomedikai Park, a Jurong Island létrehozása a petrolkémia és vegyipar hosszú távú fejlesztéséhez), nagymértékben járulnak hozzá az adott egymáshoz kapcsolódó szakmai területről. Az elektronikai HDD ágazat kiemelkedő sikeréhez az is hozzájárult, a helyi gyártók letelepedhettek az ágazat világcégei mellé, klaszterre formálódott az ágazat, sűrű hálózati kapcsolatok alakultak ki. A sikereken felbuzdulva folyamatosan indít a JTC új projekteket,

³ A Park honlapja alapján a tág fókusz nem változott, magas színvonalú üzleti parkként működik

ahol a fizikai infrastruktúra és a vállalkozások közötti szinergiák kialakítása a cél. Ilyenek például az új start-up központok klaszterei.

A disszertáció magyar kezdeteket bemutató 5. fejezetében rámutattunk, hogy a papíron mintegy 200 létező magyar ipari park és 200 klaszter jelentős részében nincs tényleges aktivitás. Mindkét gazdaságfejlesztési eszköz eredményei elmaradnak azoktól a lehetőségektől, amelyek tudatos tervezéssel, építkezéssel elérhetőek lennének. Mindkét területen az utóbbi 1-2 évben indultak kezdeményezések a fókuszálásra, akkreditált klaszterek (34 klaszter) és tudományos és technológiai park (10 ilyen park) pályázatokkal. Még nem látszik milyen forrásokhoz jutnak a „kiválasztottak”, a fókuszálás eredményei középtávon lesznek mérhetőek. Érdeemes lenne azt is megvizsgálni, milyen értékek menthetők meg, fejleszthetők tovább, milyen eszközökkel, a többi elindított projektből.

III.3. A transznacionális vállalati hálózatok sokszínűségének összefoglalása, a GVC, GPN és GIN elemzési keret elhelyezése az empirikus kutatás alapján

Célul tűztük ki transznacionális vállalatok hálózatait, vertikális és horizontális kapcsolódásaikat elemző, 2000-től kibontakozó nemzetközi szakirodalom eddigi eredményeit összefoglalni és esettanulmányokon keresztül ezeket a szervezeti rendszereket vizsgálni. A TNC-k szervezeti rendszere a 21. században folyamatos átalakulásban van. A TNC központok alatt több esetben divízionálisan egymástól elkülönülő, egymáshoz ágazati szinten sem kapcsolódó egységek találhatóak. Az egyes divíziókon belül szabályszerűen rendeződnek a teljes értékláncot leképező, s hozzájuk mátrixszerűen kapcsolódó vállalati központi funkciók (Samsung, a Nemak anyavállalat Alfa csoport). A 2000-es évek fúziós és egyesülési hullámai egyes feldolgozóipari ágazatokban, mint a vegyipar és gyógyszeripar, a divíziókon belül képzett egységekkel, különösebb vállalatát szervezési nehézségek nélkül tud egyes

termékcsoportokat teljes értéklánccal együtt értékesíteni, másokat magához kapcsolni. (Evonik).

Továbbra is jellemző, különösen tengerentúli érdekeltségeknél, a regionális központi funkciók kialakítása, egy adott értéklánc-blokk regionális koordinációjának – pl. marketing, értékesítés, kontrolling, beszerzés – a regionális központba telepítése, míg más regionálisan szervezett funkció egy másik leányvállalatnál található (Nemak, Frankfurt és K+F Linzben). Más esetekben inkább csak képviseleti, hálózati kapcsolattartó funkcióval ruházzák fel a regionális vállalatot, az értéklánc alapú tevékenység marad a divízióknál. (Evonik, Novartis Délkelet-Ázsia központ)

A nemzetközi pénzügyi vállalkozásoknál, IT, szolgáltató ágazatokhoz tartozó TNC-knél, esetenként nagyobb divíziókon belül jellemző továbbra is az értéklánc-blokk alapú kiszervezés (Gál-Simai: 2000); kompetencia központokat hoznak létre egy-egy funkcióra. Ilyen terület lehet a HR, értékesítés, logisztika pénzügy, értékesítés-támogatás, mely a megosztott szolgáltató központok elterjedéséhez vezetett.

Hol a helye ebben a globális értéklánc, globális termelési hálózat, globális innovációs hálózat elemzésnek, mely egyre jobban terjed a közgazdasági szakirodalomban?

Kutatásunk alapján három fő tényező miatt látjuk úgy, hogy ezek az elemzési keretek még nagy jövő előtt és hozzájárulhatnak a nemzeti, regionális gazdaságpolitikához:

- globális értéklánc kutatás

Fontos hozzájárulás a szakirodalomhoz, hogy a vállalaton belüli „feljebb lépést” a kutatási modellünkben tágabban, nemcsak leányvállalati körben értelmezzük.

- globális termelési hálózatok

Kiemeltnek tartjuk a beágyazottság vizsgálatát az ilyen típusú elemzésekben, mely a hálózati kapcsolatok minőségén, és azok fejlesztésén keresztül hat a régió jövőjére.

- globális innovációs hálózatok

A legmagasabb hozzáadott értékű tevékenység, a K+F+I tevékenységen keresztüli kapcsolódás a globális hálózatokhoz minden feltörekvő ország célja. Interjúink alapján a nem elégséges HR tényezőt látják a magyar intézményi vezetők komoly veszélynek a 2020-ig megnyíló jelentős mértékű K+F források felhasználásában, a vállalatok magyarországi K+F tevékenységének bővítésében. *A szingapúri példával részletesen igazoltuk, hogy az oktatáson át vezet az út a kutatás-fejlesztési tevékenység intenzitásának növekedéséig, az innováció-vezérelt gazdaságig.*

A disszertáció fontos újdonságának tekintjük a kutatási modell alkalmazását a 20 éve Magyarországon működő NEMAK, Győr leányvállalat hálózati kapcsolatai, beágyazódása kutatásában. Egyidejűleg az esettanulmány a vállalat és beszállítói, szolgáltatói „feljebb lépésének” tényezőit is vizsgálta. Úgy gondoljuk, hogy a kutatási modellben felállított többoldalú megközelítéssel készült további esettanulmányok, s azoknak általános megállapításokat is lehetővé tevő kritikus tömege a jövőben közelebb viheti a kutatókat a beágyazódás, beágyazottság tényezőinek értelmezéséhez az egyes ágazatokban.

III.4. Gazdaságpolitikai ajánlások a szingapúri tanulságok alapján

1. A szingapúri siker kulcstényezője, az állam és intézményei egyedülálló hatékonysága. Szervezeti rendszerükbe, működésükbe beépültek a TNC-ktől

átvett, legkorszerűbb szervezetfejlesztési technikák. Ma már Szingapúr „benchmark”-ként szolgálhat intézményei hatékonyságát illetően a magyarországi kutatásfejlesztési és oktatáspolitikai intézményrendszer fejlesztéséhez.

2. A szingapúri - az interjúkban Svájchoz hasonlított - jogbiztonság az üzleti területeken Szingapúr fontos lokációs előnye. A *bio- és hagyományos gyógyszergyártás és kutatás fejlesztésének terveit a HR tényezők túl meg kell, hogy előzze a szigorú, átlátható szabadalmi rendszer megerősítése. A Világgazdasági Fórum Versenyképességi indexe háttérkomponenseit vizsgálva kitűnt, hogy míg Szingapúr a szabadalmi jog és intézményrendszer területén 2005-2015 között a 4. helyről a 2. helyre lépett előre, Magyarország a 33. helyről a 88. helyre esett vissza. Az okokat minél hamarabb meg kell vizsgálni és orvosolni szükséges.*

3. A szingapúri példa fontos tanulságokkal szolgál arra, hogyan lehet az összeszerelő tevékenységet elköltöztető TNC-k magasabb hozzáadott értékű funkcióit az országban tartani. A *hálózati szinergiák erősítése, a klaszteresedés segítése a külföldi vállalatok által dominált magyar elektronikai iparban is fontos lenne, egyebek között rendszeres szakmai fórumok szervezésével, együttműködések támogatásával.*

4. Az EDB és az A*STAR innovatív módszereket alkalmaz a *beszállítói képességek fejlesztésében, melyre a disszertációban számos gyakorlati példát hoztunk. Az A*STAR kutatómérnököket helyez ki a beszállítókhöz ígéretes K+F projektek irányítására. A TNC-k számára műszaki-mérnöki szolgáltatásokat végző magyar kkv-k, amint kutatásunkkal feltártuk – komoly növekedési potenciállal rendelkeznek a növekvő automatizálási igények folytán. Az EDB és az A*STAR által alkalmazott módszerek jelentősen meggyorsíthatják fejlődésüket, hogy az „ipar 4.0” globálissá váló iránnyal megnyílt lehetőségeket kihasználhassák.*

IV. Főbb hivatkozások

Antalóczy, K (2012): Beágyazódás a globális értékláncokba –két évtized külkereskedelmi folyamatai Magyarországon, *Külgazdaság*, LVI., 2012. November–December (p. 29–61). ISSN 0324-4202

de Backer K., Yamano N. (2012) : International Comparative Evidence on Global Value Chains. OECD Science, Technology and Industry Working Paper 2012/3, Paris OECD Publishing. Paris <http://dx.doi.org/10.1787/5k9bb2vcwv5j-en>

Baldwin, R. ed. (2006). Globalization: The great unbundlings. Background paper to the Globalization Challenges for Europe project, Secretariat of the Economic Council, Finnish Prime Minister's Office. <http://appli8.hec.fr/map/files/globalisationthegreatunbundling%28s%29.pdf>

Brown, R. (1998): Electronics foreign direct investment in Singapore: a study of local linkages in "Winchester City", *European Business Review*, Vol. 98 Iss: 4, pp.196 – 210 DOI <http://dx.doi.org/10.1108/09555349810221826>

Buckley, P.J. and Casson, M. (1976), *The Future of the Multinational Enterprise*, Macmillan, London DOI 10.1007/978-1-349-02899-3

Buckley P. J. (2009) The impact of the global factory on economic development. *Journal of World Business* 44.ed. p. 131-143 DOI: 10.1016/j.jwb.2008.05.003

Buckley P. J. (2012) John Dunning's writings on development: gradualism, agency and meaning. *Transnational Corporations* Volume 21, Number 1, April 2012: 35-45 pp. ISBN 978-92-1-112862-8

Cantwell J. – Mudambi R. (2005) MNE Competence-creating subsidiary mandates. *Strategic Management Journal*. 26: 1109–1128 (2005) DOI: 10.1002/smj.497

Cantwell J. (2014): Revisiting international business theory: A capabilities-based theory of the MNE. *Journal of International Business Studies* (2014) 45, 1-7. doi: 10.1057/jbs.2013.61

Cooke P. (2012) Global Production Networks and Global Innovation Networks: Stability Versus Growth. *European Planning Studies* Volume 21, Issue 7, 2013 Special Issue: Local and Regional Development (LoRD) across Global Value Chains, Production Systems and Innovation Networks: 1081-1094. Published online: 08. November, 2012 DOI:10.1080/09654313.2013.733854

Coe N. , Dicken P., Hess M. (2008) Global Production Networks, Realizing the Potential. *The Journal of Economic Geography* 8/2008. 271-295 doi:10.1093/jeg/lbn002

Coe N.- Yeung H. W. (2015) *Global Production Networks: Theorizing Economic Development in an Interconnected World*, Oxford, Oxford University Press ISBN-13: 978-0198703914

Czakó, E. szerk. (2014) A globális értékláncok – a multinacionális vállalat, mint globális gyár. 155. sz. Műhelytanulmány, 2014. április, BCE Vállalatgazdaságtan Intézet, Budapest HU ISSN 1786-3031

Dunning, J.H – Lundan (2008): *Multinational Enterprise and the Global Economy*-Cheltenham, UK, Edward Elgar Publishing Ltd. ISBN: 978 1 84720 122 5

Éltető A, Völgyi K (2013): Integrated in the global value chains – trade developments between Hungary and Asia, *Eastern Journal of European Studies* Volume 4, Issue 1. http://ejes.uaic.ro/articles/EJES2013_0401_EL.T.pdf letöltve 2016.08.01.

Ernst D (2009): *A New Geography of Knowledge in the Electronics Industry? Asia's Role in Global Innovation Networks*. East-West Center, Honolulu, Hawaii, ISBN 978-1-932728-82-8

Gál P. - Simai M. [2000] *Új trendek és stratégiák a világgazdaságban: Vállalatok, államok, nemzetközi szervezetek*. Akadémia Kiadó, Budapest.

Gereffly G.,-Humphrey J – Sturgeon T. (2005): The governance of global value chains *Review of International Political Economy* 12:1 February 2005: 78-104. downloaded from jstor 146.110.156.12 on Fri, 08 Apr 2016 13:47:12 UTC

Gereffly G – Fernandez-Stark, K. (2011) *Global Value Chain Analysis: A Primer*. Center on Globalization, Governance & Competitiveness (CGGC), Duke University, Durham, North Caroline, USA. http://www.cggc.duke.edu/pdfs/2011-05-31_GVC_analysis_a_primer.pdf

Gereffly G. – Lee J.: (2016) Economic and Social Upgrading in Global Value Chains and Industrial Clusters: Why Governance Matters, *Journal of Business Ethics*, 133 (1):25-38 Published Online first: 23 September 2014. 25-38 DOI 10.1007/s10551-014-2373-7

Henderson J. – Dicken P. – Hess M. – Coe N. – Yeung H.W. (2002) Global Production Networks and the analysis of economic development. *Review of International Political Economy* 9. 436-464 o. https://courses.nus.edu.sg/course/geoywc/publication/2002_ripe.pdf

Ho, Y.P. – Wong, P. K. (2009) The impact of R&D on the Singapore economy: An empirical evaluation. *The Singapore Economic Review*, Vol. 54, No. 1 (2009) 1–20. https://www.academia.edu/180525/THE_IMPACT_OF_R_and_D_ON_THE_SINGAPORE_ECONOMY_AN_EMPIRICAL_EVALUATION

Humphrey J. – Schmitz H: How Does Insertion in Global Value Chains Affect Upgrading in Industrial Clusters? *Regional Studies*, Vol. 36. 9. : 1017–1027, 2002 DOI: 10.1080/0034340022000022198

Kimura F. (2006): *International Production and Distribution Networks in East-Asia: Eighteen Facts, Mechanics and Policy Implications*. *Asian Economic Policy Review*. 2006. 1.: pp. 326-344. doi: 10.1111/j.1748-3131.2006.00039.x

- Magas, I.: Világgazdaság és Pénzügyi liberalizáció 1970-2010, MTA Doktori Disszertáció, Budapesti Corvinus Egyetem, Világgazdasági Tanszék, 2011. ISBN 978 963 503 441 3
- Magasházi, A. (2014) Szingapúr és a modernizáció. Társadalomkutatás 32 (2014). 4. 336-354. ISSN 0231-2522
- Magasházi, A. (2015a): The integration by trade and FDI of emerging economies: The ASEAN example. Society and Economy in Central and Eastern Europe Jun 2015, Vol. 37, Issue 2, S. 207-223 ISSN 1588-9726
- Magasházi, A. (2015b): Esettanulmányok az állami és nem állami szereplők kooperatív és konfrontatív viszonyáról: Szingapúr és Chile, Külügyi Szemle XIV évf. /2015. 4. szám. ISSN 1587-9089
- Milberg W. (2013): Industrial Policy When Global Value Chains Matter, Presentation at UNCTAD Working Group, 17th April, 2013. <http://unctad.org/meetings/en/Presentation/Milberg%20UNCTAD%20April%2017%202013.pdf>.
- Parrilli M.D., Nadvi K. & Yeung H. W-C. (2013): Local and Regional Development in Global Value Chains, Production Networks and Innovation Networks: A Comparative Review and the Challenges for Future Research, European Planning Studies, Vol.21.Issue 7. July 2013: 967-988. ISSN 1469-5944 (Online)
- Phillips S-A.M, - Yeung, H. W-Ch (2003): A Place for R&D? The Singapore Science Park. Urban Studies, Vol. 40, No. 4, 707–732, 2003. DOI: 10.1080/0042098032000065263
- Pietrobelli C. – Rabellotti R. (2011) Global Value Chains Meet Innovation Systems: Are There Learning Opportunities for Developing Countries? World Development. Volume 39, Issu 7. pp. 1261-1269 <http://dx.doi.org/10.1016/j.worlddev.2010.05.013>
- Porter, M.E. (1985): Competitive Advantage. Creating and Sustaining Superior Performance. The Free, Press, 1985. ISBN-13: 978-0684841465
- Porter, M.E (1990, 1998): The Competitive Advantage of Nations. New Edition. London, MACMILLAN Press Ltd. ISBN 0-333-73642-7
- Sass M. – Szalavetz A. (2014) Crisis-Related Changes in the Specialization of Advanced Economies in Global Value Chains. Competition & Change. 18/2014 18: 54-69. ISSN 1024-5294
- Szalavetz A. [2011]: Innovációvezérelt növekedés? Közgazdasági Szemle, 58. évf., 5. sz. Közgazdasági Szemle HU ISSN 0023-4346
- Szentes T. Világgazdaságtan. Elméleti és módszertani alapok. Aula, 1999. ISBN 963 9215 35
- Tomcsányi P. (2000): Általános kutatómódszertan, Szent István Egyetem Gödöllő

Teece J. D.(2014) A dynamic capabilities-based entrepreneurial theory of the multinational enterprise. Journal of International Business Research 45/1. January 2014. 8-37. ISSN 0047-2506. doi: IO.1057/jibs.201361

Timmer M, Erumbana A, Los B, Vries G (2012): A global Value Chain Perspective, New measures of European Competitiveness, April 10, 2012 This paper is part of the World Input-Output Database (WIOD) project funded by the European Commission, Research Directorate General as part of the 7th Framework Programme

Williamson O.E. (2009) Transaction Cost Economics: The Natural Progression Prize Lecture, December 8, 2009 University of California, Berkeley, CA, U.S. http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/2009/williamson_lecture.pdf

Yeung H.W. (2007) From followers to market leaders: Asian electronics firms in the global economy. Asia-Pacific Viewpoint, Volume 48, Issue 1. April 2007 pp. 1–25 DOI: 10.1111/j.1467-8373.2007.00326.

Yeung H.W. (2016) Strategic Coupling. East Asian Industrial Transformation in the New Global Economy. Ithaca, US. Cornell University Press. ISBN 978-1-5017-0255-6

UNCTAD World Investment Report 2013 „Global Value Chains: Investment and Trade for Development, New York and Geneva, United Nations, 2013.

V. A témakörrel kapcsolatos publikációk jegyzéke

Magyar nyelvű

Referált folyóiratcikkek:

Magasházi Anikó [2015]: Esettanulmányok az állami és nem állami szereplők kooperatív és konfrontatív viszonyáról. Külügyi Szemle. 2015. 4. szám: 3-22.o. ISSN 1587-9089

Magasházi Anikó [2014]: Szingapúr és a modernizáció. 32. kötet 4. szám. MTA Társadalomkutatás. 336-354.o. DOI: 10.1556/Társkut.32.2014.4.4.

Konferencia előadásokhoz kapcsolódó kiadványok

Magasházi Anikó [2014]: Integráció transznacionális vállalatok által: Kelet-Ázsia és a V4 országok In: Székely Csaba (szerk.) Makrogazdasági döntések– hálózati szinergiák: Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából Sopron, Magyarország, 2014.11.12 Nyugat-Magyarországi Egyetem Sopron: Nyugat-magyarországi Egyetem, 2014. pp. 210-225. ISBN:978-963-334-203-9

Idegen nyelvű

Referált folyóiratcikkek:

Magasházi Anikó [2015]: The integration by Trade and FDI of Emerging Economies: The Asean Example. Society and Economy in Central and Eastern Europe. Vol. 37. (2015) 2. pp. 207-223 DOI: 10.0356/204.2015.37.2.4. Akadémiai Kiadó. Budapest

Éltető A, Magasházi A, Szalavetz A [2015]: Global value chains and upgrading: experiences of Hungarian firms in the machinery industry. Competitio 14:(1) pp. 5-22. (2015) Debreceni Egyetem GTK, Debrecen HU ISSN 1588-9643

Konferencia előadások/ kiadványok:

Magasházi A, Szijártó N, Tétényi A [2015]: Integrated in global value chains by Korean-V4 participation In: Gress M, Grancay M (szerk.) Mutual relations between the Republic of Korea and V4 countries in trade and investment: Conference proceedings International Scientific Conference and Workshop. 191 p. Bratislava: Vydavatelstvo Ekonóm, 2015. pp. 156-177. ISBN:978-80-225-4207-4

Magasházi Anikó [2015]: Integrated in global value chains by Korean - V4 participation In: University of Economics in Bratislava, PNU Eu Centre (szerk.) 2015 International Visegrad Fund co-funded project: Mutual relations between the Republic of Korea and V4 countries in trade and investment. Konferencia előadás. Busan, Korea, 2015.09.14 - 2015.09.15. Busan: PNU press, pp. 81-92

Magasházi Anikó [2014]: The impact of embeddedness in global value chains on trade and economic structures: the V4 countries and their neighbours Germany and Austria. Konferencia előadás. International Conference 27-28. November, 2014. Mendel University Brno. Abstract via CD. ISBN 978-80-87106-81-5. pp. 31-32.

Magasházi Anikó [2014]: Bridging Asia and the world: Integration through corporate trade and FDI strategies: The ASEAN Example. Conference lecture. GMC Conference Singapore. 15-18th July 2014. Konferencia előadás. Abstract disseminated in Proceedings 1-2 (July 2014) <http://dx.doi.org/10.15444/GMC2014.01.01.01>. page 1-2.

Műhelytanulmányok

Magasházi A [2016]: Locational advantages within production networks of transnational corporations and the role of industrial clusters: In: Polányi Centre (szerk.) Advanced Research on the Global Economy: Transnational Economies and Management. Kőszeg: Institute of Advanced Studies, 2016. pp. 32-74., iASK Working Paper; II.2016/WP03.